

Respublika OAK jurnali

ISSN 2181-4201

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY-METODIK JURNALI

10.00.00 FILOLOGIYA FANLARI

13.00.00 PEDAGOGIKA FANLARI

SENTYABR 2026, 6-SON

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

<https://etjournal.buxdpi.uz>

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI ILMIY – METODIK JURNAL

№. 6

BUXORO – 2026

SUN'IIY INTELLEKT VOSITALARI YORDAMIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING DARSNI LOYIHALASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Zokirova Sitorabonu Shokirjonovna,

Buxoro davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi talabalarining metodik kompetensiyasi tarkibiga kiruvchi darsni loyihalash ko'nikmalarini generativ sun'iy intellekt vositalari yordamida rivojlantirish masalasi nazariy-metodik jihatdan yoritiladi. Tadqiqotning maqsadi bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini sun'iy intellekt yaratgan tayyor ishlanmalardan foydalanishga emas, balki ularni pedagogik maqsadga muvofiq baholash, o'quv sharoitiga moslashtirish va mustaqil metodik qaror qabul qilishga yo'naltiruvchi metodik modelni taklif etishdan iborat. Maqolada pedagogik mazmun bilimi, texnologik-pedagogik mazmun bilimi, konstruktiv muvofiqlashtirish hamda inson manfaatlariga yo'naltirilgan sun'iy intellektidan foydalanish tamoyillari o'zaro bog'liqlikda tahlil qilinadi. Nazariy tahlil asosida diagnostika, mustaqil loyihalash, muqobil variantlar yaratish, tanqidiy ekspertiza, mikrodars va refleksiv qayta loyihalash bosqichlarini qamrab oluvchi metodika ishlab chiqiladi. Dars ishlanmasining sifati, talabaning metodik qarorlarni asoslay olishi va egallangan ko'nikmalarni sun'iy intellektsiz yangi vaziyatda qo'llashi alohida baholash yo'nalishlari sifatida belgilanadi. Taklif etilgan modelning samaradorligi kelgusida tajribas-inov orqali tekshirilishi lozim.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, generativ sun'iy intellekt, bo'lajak ingliz tili o'qituvchisi, metodik kompetensiya, darsni loyihalash, pedagogik qaror, tanqidiy baholash, refleksiya.

Kirish

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida raqamli vositalardan foydalanish masalasini faqat texnik ko'nikmalarni shakllantirish bilan cheklash yetarli emas. Texnologiyadan foydalanishning pedagogik qiymati uning o'quv maqsadi, ta'lim mazmuni va o'quvchi faoliyati bilan qanday bog'langanida namoyon bo'ladi. Ushbu munosabat P. Mishra va M. Koehler tomonidan ilgari surilgan texnologik-pedagogik mazmun bilimi konsepsiyasining ham markaziy g'oyasini tashkil etadi [4].

Generativ sun'iy intellektning ingliz tili ta'limiga kirib kelishi darsni rejalashtirish va o'quv materiallarini yaratish masalalariga yangicha yondashishni talab qilmoqda. British Council tomonidan e'lon qilingan hisobot doirasida 118 mamlakat va hududdan 1 348 nafar ingliz tili o'qituvchisi so'rovda qatnashgan. Hisobotda sun'iy intellektidan o'quv materiallari tayyorlash, dars rejalarini yaratish va o'quvchilar faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun foydalanilishi qayd etilgan. Shu bilan birga, respondentlarning bir qismi mazkur vositalarni pedagogik faoliyatga tatbiq etish bo'yicha yetarli tayyorgarlikka ega emasligini bildirgan [1].

Ushbu ma'lumotlar sun'iy intellekt vositasidan foydalanish imkoniyati bilan undan metodik jihatdan asoslangan tarzda foydalanish o'rtasida farq mavjudligini ko'rsatadi.

Mazkur farq bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda alohida ahamiyat kasb etadi. Talaba sun'iy intellekt yordamida tashqi jihatdan mukammal dars ishlanmasini yaratishi mumkin. Biroq bu holat uning dars maqsadlarini mustaqil belgilay olishi, topshiriqlarni o'quvchilar ehtiyojiga moslashtirishi yoki baholash vositasini asoslab tanlay olishini o'z-o'zidan isbotlamaydi. Shuning uchun ushbu maqolada tayyor dars ishlanmasi va uni yaratish jarayonida namoyon bo'ladigan metodik kompetensiya bir-biridan farqlanadi.

UNESCOning ta'lim va tadqiqotlarda generativ sun'iy intellektidan foydalanishga oid qo'llanmasida insonning mustaqil faoliyati, pedagogik nazorat, ma'lumotlar xavfsizligi va texnologiyaning ta'limiy maqsadga muvofiqligi muhim yo'nalishlar sifatida belgilangan [2]. Mazkur yondashuv asosida sun'iy intellektni talaba o'rniga metodik qaror qabul qiluvchi

vosita emas, balki uning tahliliy faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi yordamchi sifatida qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Maqolaning maqsadi — xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi talabalarining ingliz tili darslarini loyihalash ko'nikmalarini generativ sun'iy intellekt yordamida rivojlantirishning nazariy asoslari, amaliy bosqichlari va baholash mezonlarini ishlab chiqish.

Asosiy tadqiqot savoli quyidagicha belgilanadi: **sun'iy intellektdan foydalanish jarayonini qanday tashkil etish kerakki, uning natijasida faqat dars ishlanmasi emas, balki talabaning mustaqil loyihalash va metodik qarorlarini asoslash ko'nikmalari ham rivojlansin?**

Adabiyotlar tahlili va nazariy asoslar

Darsni loyihalashning pedagogik-metodik asoslari

Darsni loyihalash ko'nikmalarini tushuntirishda L. Shulmanning pedagogik mazmun bilimi haqidagi qarashlari muhim nazariy tayanch hisoblanadi. Olim fan mazmunini bilish bilan uni boshqalarga tushunarli shaklda o'rgata olishni farqlaydi. Pedagogik mazmun bilimi o'quv materialini tushuntirish usullari, misollar, tasvirlar va o'quvchilarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarni hisobga olishni qamrab oladi [3].

Mazkur qarashni ingliz tili o'qituvchisini tayyorlashga tatbiq etganda, grammatik qoidani bilish uning o'quvchilarga qanday o'rgatilishini to'liq belgilamasligi ayon bo'ladi. Masalan, maslahat berish shakllarini biladigan talaba ularni qaysi kommunikativ vaziyat orqali taqdim etish, qanday mashqlar bilan mustahkamlash va o'zlashtirilganligini qanday tekshirish masalalarini ham hal qilishi kerak. Ushbu maqolada aynan shunday qarorlar darsni loyihalash ko'nikmalarining amaliy ifodasi sifatida olinadi.

P. Mishra va M. Koehlarning texnologik-pedagogik mazmun bilimi modeli texnologiya, pedagogika va fan mazmunini o'zaro bog'liq holda ko'rib chiqadi [4]. Mazkur model asosida sun'iy intellekt bilan ishlash bo'yicha texnik bilimni metodik tayyorgarlikdan ajratib bo'lmaydi. Talabaning tizimga topshiriq bera olishi muhim, biroq topshiriqning qaysi o'quv maqsadiga xizmat qilishi va olingan natijaning darsda qanday qo'llanishi undan ham muhimroqdir.

J. Biggs tomonidan asoslangan konstruktiv muvofiqlashtirish yondashuvi dars maqsadlari, o'quv faoliyati va baholash topshiriqlarining o'zaro mosligini nazarda tutadi [5]. Ushbu maqola uchun mazkur tamoyil dars ishlanmasini tekshirishning asosiy mezonidir.

Masalan, dars maqsadi o'quvchilarning o'z fikrini og'zaki asoslashini rivojlantirish sifatida belgilansa, asosiy faoliyat ham fikr bildirish va dalillash imkonini berishi, baholash esa aynan shu faoliyatni tekshirishi lozim. Faqat grammatik shaklni tanlashga qaratilgan test mazkur kommunikativ maqsadni to'liq baholamaydi.

Yevropa Kengashining CEFR qo'shimcha jildida til o'rganuvchini ijtimoiy faoliyat ishtirokchisi sifatida ko'rish, mazmunli vazifalarni bajarish va hamkorlikdagi natijaga erishish g'oyalari rivojlantirilgan [6]. Shu nuqtayi nazardan, ingliz tili darsining loyihasi faqat til birliklari ketma-ketligidan emas, balki o'quvchi bajaradigan mazmunli kommunikativ harakatlardan kelib chiqib tuzilishi kerak.

Sun'iy intellekt va o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi

UNESCONing o'qituvchilar uchun sun'iy intellekt kompetensiyalari doirasida 15 ta kompetensiya besh yo'nalish bo'yicha tizimlashtirilgan. Ular insonga yo'naltirilgan yondashuv, sun'iy intellekt etikasi, uning asoslari va amaliy qo'llanishi, sun'iy intellekt pedagogikasi hamda kasbiy rivojlanishda undan foydalanishni qamrab oladi [7]. Bu tuzilma o'qituvchi tayyorgarligini faqat vositani boshqarish bilan cheklamasdan, pedagogik va axloqiy mas'uliyat bilan bog'lash zarurligini ko'rsatadi.

L. Kohnke, B. Moorhouse va D. Zou til ta'limida generativ sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlarini tahlil qilish bilan birga, undan samarali va etik foydalanish uchun o'qituvchi hamda o'quvchilarga tegishli raqamli kompetensiyalar zarurligini ta'kidlaydi [8].

Ushbu tadqiqot texnologiyaning mavjudligi uning ta'limiy qiymatini avtomatik ta'minlamasligini tushuntirishga xizmat qiladi.

B. Moorhouse va hammualliflar tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda 54 nafar magistratura talabasi 11 haftalik o'quv aralashuvida ishtirok etgan. Dastlabki va yakuniy so'rovnomalar hamda suhbatlar asosida pedagogik qo'llash va tanqidiy anglash yo'nalishlarida rivojlanish dalillari aniqlangan. Biroq o'quvchilarni sun'iy intellektdan mas'uliyatli foydalanishga yo'naltirish kabi ayrim jihatlarida rivojlanish dalillari nisbatan kamroq bo'lgan [9]. Bu natija tayyorgarlik mazmunida qaysi faoliyatlar bevosita o'rgatilishi muhimligini ko'rsatadi; uni mustaqil dars loyihalash mahoratining barcha jihatlarini to'liq shakllanganligi sifatida talqin qilish mumkin emas.

R. Kerr va H. Kimning bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari bilan bog'liq tadqiqotida generativ sun'iy intellektdan mavzu tanlash, material yaratish, darsni tashkil etish va tilni tekshirish maqsadlarida foydalanilgani aniqlangan. Shu bilan birga, yaratilgan materiallar sifati va samarali pedagogik strategiyalarni qo'llash bilan bog'liq qiyinchiliklar qayd etilgan [10]. Mazkur natijalar dars rejasini yaratish jarayoniga pedagogik ekspertiza bosqichini kiritish zaruratini asoslaydi.

F. Kılıçkaya va J. Kic-Drgas Turkiyadagi o'n nafar bo'lajak ingliz tili o'qituvchisining pedagogik amaliyot davomida generativ sun'iy intellektdan foydalanish tajribasini o'rgangan. Darsni hamkorlikda rejalashtirish, o'tkazish, kuzatish va tahlil qilish doirasida ushbu vositalarning foydali tomonlari bilan birga, ularga ortiqcha tayanish, tarafkashlik va natija sifati bilan bog'liq muammolar aniqlangan [11]. Tadqiqotning kichik va muayyan kontekstga bog'langan tanlanmasi natijalarni boshqa ta'lim sharoitlariga ehtiyotkorlik bilan tatbiq etishni talab qiladi.

Tahlil qilingan manbalardan kelib chiqadigan metodik xulosa shuki, sun'iy intellektdan foydalanish **mustaqil fikrlash, tekshirish, moslashtirish va amaliy sinash faoliyatlari bilan birlashtirilishi** kerak. Quyida taklif etilayotgan model ushbu xulosaning bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash jarayoniga moslashtirilgan metodik talqinidir.

Tadqiqot metodologiyasi

Maqola nazariy-metodik tadqiqot sifatida ishlab chiqildi. Unda muammoga yo'naltirilgan adabiyotlar tahlili, qiyoslash, tushunchalarni aniqlashtirish va pedagogik modellashtirish usullaridan foydalanildi. Manbalarni tanlashda ularning o'qituvchilar tayyorgarligi, ingliz tili ta'limi, darsni loyihalash yoki sun'iy intellektdan mas'uliyatli foydalanish masalalariga bevosita aloqadorligi hisobga olindi.

Tahlil pedagogik asoslarni yorituvchi konseptual ishlar, xalqaro tashkilotlarning yo'riqnomalari va generativ sun'iy intellekt bilan bog'liq empirik tadqiqotlarni qamrab oldi. Manbalar sun'iy intellektning vazifasi, talabaning mustaqilligi, pedagogik tekshiruv va baholash dalillari nuqtayi nazaridan o'zaro taqqoslandi. Ushbu ish to'liq tizimli sharh yoki meta-tahlil sifatida taqdim etilmaydi.

Maqola doirasida yangi tajriba-sinov o'tkazilmadi. Shu sababli keyingi bo'limdagi model, dars namunasi va baholash mezonlari empirik tasdiqlangan natijalar emas, balki nazariy tahlil asosida ishlab chiqilgan metodik takliflardir.

Maqolaning metodik hissasi darsni loyihalash jarayonida uch turdagi dalilni farqlashdan iborat: tayyor ishlanmaning sifati, talabaning qarorlarini asoslash qobiliyati va shu ko'nikmalarni yangi vaziyatda mustaqil qo'llashi. Ushbu farqlash sun'iy intellekt yaratgan mahsulotni talabaning shaxsiy kompetensiyasi bilan tenglashtirishning oldini olishga qaratilgan.

Nazariy-metodik natijalar

Darsni loyihalash ko'nikmalarining mazmuni

Mazkur tadqiqot doirasida **darsni loyihalash ko'nikmasi** o'quvchilar ehtiyojini hisobga olgan holda o'quv natijalarini belgilash, ularga mos til materiallari va faoliyat

turlarini tanlash, dars bosqichlarini tashkil etish, baholashni rejalashtirish hamda qabul qilingan qarorlarni asoslay olish qobiliyati sifatida talqin qilinadi.

Bunday talqinda dars rejasi shunchaki bajariladigan ishlar ro'yxati emas. U o'quv natijasiga qanday erishilishi haqidagi asoslangan pedagogik loyihadir. Masalan, “juftlikda ishlash” ko'rsatmasining o'zi yetarli emas; talaba juftlikdagi faoliyat nima uchun tanlanganini, har bir o'quvchi qanday nutqiy harakat bajarishini va o'qituvchi natijani qanday kuzatishini ko'rsata olishi kerak.

Sun'iy intellekt mazkur jarayonda muqobil topshiriqlar va materiallarni taklif etuvchi vosita sifatida qo'llanadi. Biroq dars maqsadini tasdiqlash, materialni tanlash, o'quvchilarga moslashtirish va baholash yuzasidan yakuniy qaror bo'lajak o'qituvchining zimmasida qoladi.

Darsni loyihalash ko'nikmalarini rivojlantirish bosqichlari

Birinchi bosqich — diagnostika va maqsadni aniqlashtirish. Talabalarga muayyan o'quv vaziyati taqdim etiladi. Unda o'quvchilarning taxminiy til darajasi, oldingi bilimlari, guruh hajmi, dars davomiyligi va mavjud resurslar ko'rsatiladi. Talaba avvalo ushbu sharoitda qanday o'quv natijasiga erishish mumkinligini belgilaydi.

Masalan, “mavzuni tushuntirish” kabi umumiy ifoda o'rniga “o'quvchi muammoga doir taklif bildiradi va uni ikki sabab bilan asoslaydi” shaklidagi kuzatiladigan natija tanlanadi. Dastlabki diagnostik topshiriq sun'iy intellektsiz bajariladi. Bu talabaga qaysi yordam zarurligini aniqlash va keyingi ishlar bilan qiyoslash uchun boshlang'ich material yaratadi.

Ikkinchi bosqich — dastlabki mustaqil loyihalash. Talaba darsning birinchi variantini mustaqil ishlab chiqadi. Unda kutilayotgan natija, asosiy topshiriq, tayyorlov mashqlari, vaqt taqsimoti va baholash usuli aks ettiriladi. Har bir asosiy qarorga qisqa metodik izoh yoziladi.

Masalan, talaba nima uchun yakka tartibdagi yozma mashqdan so'ng juftlikdagi suhbatni tanlaganini tushuntiradi. Dastlabki variant mukammal bo'lishi shart emas. Uning vazifasi talabaning o'z fikrini shakllantirish va keyinchalik sun'iy intellekt takliflari bilan qiyoslash imkonini berishdir. Shu tariqa talabaga tayyor javobni qabul qilish emas, mavjud loyihani tahlil qilish vazifasi qo'yiladi.

Uchinchi bosqich — sun'iy intellekt yordamida muqobil variantlar yaratish. Talaba o'z loyihasidagi aniq ehtiyojni belgilab, tizimga maqsadli so'rov beradi. So'rov matnida o'quv vaziyati, kutilayotgan natija, cheklovlar va kerakli javob shakli ko'rsatiladi. Quyidagi so'rov metodik namuna sifatida taklif etiladi:

“B1 darajasiga mo'ljallangan ingliz tili darsi uchun ikki xil guruh topshirig'i taklif qil. Mavzu — maktab hududini ko'kalamzorlashtirish. Maqsad — o'quvchilarning taklif bildirishi va tanlovini sabablar bilan asoslashidir. Guruhda 20 nafar o'quvchi bor. Topshiriqni bajarishga 12 daqiqa ajratiladi. Internet talab qilinmasin. Har bir variant uchun bajarish tartibi, qo'llab-quvvatlovchi til birliklari va kuzatiladigan natijani ko'rsat. Tayyor matnni yoddan aytishga asoslangan faoliyat taklif qilma.”

Bunda talaba butun darsni tizimga topshirish o'rniga muayyan metodik masala bo'yicha muqobillar oladi. Keyingi so'rovlar javobdagi aniq kamchiliklarni bartaraf etishga qaratiladi. Masalan, topshiriqda barcha o'quvchilar ishtiroki ta'minlanmagan bo'lsa, har bir ishtirokchiga alohida kommunikativ vazifa berish so'raladi.

To'rtinchi bosqich — tanqidiy ekspertiza va moslashtirish. Olingan takliflar dastlabki dars maqsadi bilan qiyoslanadi. Talaba topshiriqning til darajasiga, vaqtga, o'quvchilar tajribasiga va mavjud resurslarga mosligini tekshiradi. Grammatik jihatdan to'g'ri tuzilgan material ham metodik nuqtayi nazardan nomuvofiq bo'lishi mumkinligi hisobga olinadi.

Masalan, o'quvchilar taklif bildirishni mashq qilishi kerak bo'lgan darsda uzoq matnni tarjima qilish asosiy faoliyat sifatida berilsa, uning maqsadga xizmat qilishi qayta

ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, xorijga sayohat tajribasini talab qiluvchi vaziyat o‘rniga barcha o‘quvchilarga tanish maktab yoki mahalla muammosi tanlanishi mumkin.

Har bir talaba “taklif — qabul qilingan qaror — metodik sabab” shaklidagi tahrir qaydlarini yuritadi. Unda qaysi taklif saqlangani, qaysi biri o‘zgartirilgani yoki rad etilgani izohlanadi. Muhim mezon tahrirlar soni emas, ularning asoslanganligidir.

Beshinchi bosqich — mikrodars orqali amaliy tekshirish. Takomillashtirilgan ishlanmaning 10–15 daqiqalik qismi tengdoshlar ishtirokida sinab ko‘riladi. Kuzatuvchilar yo‘riqnomaning tushunarligi, vaqtning yetarligi, nutqiy ishtirok va baholashning maqsadga mosligini qayd etadi.

Masalan, yozma reja bo‘yicha sodda ko‘ringan topshiriq mikrodarsda uzoq tushuntirishni talab qilishi mumkin. Bunday holatda talaba topshiriqning o‘zini, ko‘rsatmani yoki tayyorlov mashqini qayta ishlab chiqadi. Mikrodars real maktab sharoitidagi samaradorlikni to‘liq isbotlamaydi; u loyihadagi ayrim amaliy muammolarni dastlabki bosqichda aniqlash uchun qo‘llanadi.

Oltinchi bosqich — refleksiya va mustaqil qayta loyihalash. Talaba dastlabki ishlanma, sun‘iy intellekt takliflari, tahrir qaydlari va mikrodars kuzatuvlarini birgalikda tahlil qiladi. Refleksiyada “qaysi topshiriq yaxshi chiqdi?” savolidan tashqari, “qaysi dalil asosida fikrimni o‘zgartirdim?” hamda “bu qarorni boshqa guruh uchun qanday moslashtiraman?” savollariga javob beriladi.

Keyingi mashg‘ulotda boshqa mavzu yoki o‘quvchilar tarkibi bo‘yicha yangi dars loyihasi sun‘iy intelleksiz tuziladi. Ushbu topshiriq o‘rganilgan usullarni yangi vaziyatga ko‘chirishni tekshirishga xizmat qiladi. Shu yo‘l bilan tayyor mahsulotdan foydalanish va shaxsiy ko‘nikmaning rivojlanishi alohida kuzatiladi.

Metodikani qo‘llashga doir amaliy namuna

Taklif etilgan metodika doirasida talabalarga B1 darajasiga mo‘ljallangan guruh uchun “Maktab hududini ko‘kalamzorlashtirish” mavzusida 45 daqiqalik dars loyihasini ishlab chiqish topshirilishi mumkin. Quyidagi ishlanma mualliflik metodik namunasi bo‘lib, undagi vaqt va topshiriq talablari rasmiy CEFR deskriptorlari emas.

Darsning asosiy natijasi o‘quvchining muayyan taklif bildirishi, uni kamida ikki sabab bilan asoslashga urinishi va sherigining taklifiga mazmunli munosabat bildirishidir. Til materiallari sifatida taklif, rozilik va muloyim e‘tirozni ifodalovchi birliklar tanlanadi.

1-jadval. 45 daqiqalik ingliz tili darsi loyihasi

Dars bosqichi	Vaqt	O‘quvchi faoliyati va kuzatiladigan natija
Muammoli vaziyatni muhokama qilish	5 daqiqa	Maktab hududini yaxshilashga doir dastlabki fikrlarini bildiradi.
Til vositalarini kontekstda o‘rganish	7 daqiqa	Qisqa muloqotdan taklif va sabab bildirish ifodalarini ajratadi.
Yo‘naltirilgan mashq	6 daqiqa	Juftlikda taklifga mos sabab topadi va javob qaytaradi.
Hamkorlikdagi asosiy topshiriq	12 daqiqa	Muqobil g‘oyalarni solishtirib, guruhning umumiy taklifini tayyorlaydi.
Takliflarni taqdim etish va muhokama	10 daqiqa	Qarorini tushuntiradi, boshqa guruh savoliga yoki e‘tiroziga javob beradi.
Individual yakuniy topshiriq	5 daqiqa	Shaxsiy taklifi va sabablarini qisqa yozib, o‘z ishtirokini baholaydi.

Ushbu darsni loyihalashda sun'iy intellektdan qisqa muloqot variantlari, vaziyat kartochkalari yoki qo'llab-quvvatlovchi iboralar yaratishda foydalanish mumkin. Biroq talaba har bir materialning kommunikativ maqsadga xizmat qilishini tekshiradi.

Differensiatsiya barcha o'quvchilar uchun umumiy maqsadni saqlagan holda yordam hajmini o'zgartirish orqali rejalashtiriladi. Qo'shimcha ko'makka ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarga gap boshlanmalari va tayanch so'zlar beriladi. Mustaqil ishlay oladigan o'quvchilarga esa ikki taklifni taqqoslash yoki qarshi fikrga javob berish vazifasi qo'shiladi.

Bo'lajak o'qituvchining o'zi esa mazkur dars bo'yicha alohida baholanadi: u nima uchun aynan shu topshiriqni tanlagani, qanday qiyinchilikni oldindan ko'rgani va sun'iy intellekt taklifiga qanday o'zgartirish kiritganini tushuntiradi. Shunday qilib, maktab o'quvchisining til natijasi bilan talabaning metodik natijasi aralashtirilmaydi.

Darsni loyihalash ko'nikmalarini baholash mezonlari

Baholashda sun'iy intellektdan foydalanilgan va foydalanilmagan ishlanmalarni qiyoslash imkonini beruvchi umumiy mezonlardan foydalanish taklif etiladi.

2-jadval. Darsni loyihalash ko'nikmalarini baholash mezonlari

Mezon	Baholash uchun asos bo'ladigan dalil
Maqsadning aniqligi	Kutilayotgan natija o'quvchi bajaradigan kuzatiladigan faoliyat orqali ifodalangan.
Maqsad, faoliyat va baholashning mosligi	Asosiy topshiriq maqsadga xizmat qiladi, yakuniy tekshiruv aynan shu natijani baholaydi.
Til materialining sifati	Material mazmungan to'g'ri, tanlangan daraja va kommunikativ vazifaga mos.
O'quvchilar ehtiyojiga moslashtirish	Qo'llab-quvvatlash, murakkablashtirish va faol ishtirok imkoniyatlari rejalashtirilgan.
Tashkiliy amalga oshiriluvchanlik	Vaqt, yo'riqnoma, resurslar va bosqichlar o'rtasidagi o'tishlar asoslangan.
Metodik qarorlarni asoslash	Talaba tanlovlari, muqobillari va kiritgan o'zgartirishlarini dalil bilan tushuntiradi.

Har bir mezonni 0–4 ball oralig'ida baholash mumkin: 0 ball — talab aks etmagan; 1 ball — yuzaki ifodalangan; 2 ball — qisman bajarilgan; 3 ball — izchil bajarilgan; 4 ball — to'liq bajarilgan va asoslangan. Oltita mezon bo'yicha maksimal natija 24 ballni tashkil etadi. Bu shkala dastlabki metodik taklifdir. Uni standartlashtirilgan baholash vositasi sifatida qo'llashdan oldin ekspert bahosi, namunaviy ishlanmalar va baholovchilar o'rtasidagi kelishuv orqali tekshirish kerak. Umumiy ball bilan birga har bir mezon bo'yicha o'zgarishlarni tahlil qilish ham taklif etiladi.

Sun'iy intellektdan mas'uliyatli foydalanish alohida jarayon qaydlari orqali baholanadi. Unda foydalanilgan vosita va sana, muhim so'rovlar, tekshirilgan materiallar hamda talabaning tahrirlari aks ettiriladi. Ushbu ko'rsatkichlarni umumiy dars loyihalash balliga bevosita qo'shmaslik sun'iy intellektsiz bajarilgan dastlabki ishlar bilan qiyoslashni adolatliroq tashkil etish imkonini beradi.

Muhokama

Taklif etilgan metodikaning asosiy xususiyati sun'iy intellektni tayyor ishlanma yetkazib beruvchi manba sifatida emas, taqqoslash va metodik tahlil uchun muqobillar yaratuvchi vosita sifatida qo'llashidir. Bu yerda talabaning vazifasi javobni olish bilan

yakunlanmaydi; u javobning muayyan o'quv vaziyati uchun qanchalik maqbul ekanini asoslaydi.

Mazkur yondashuv Kerr va Kim aniqlagan pedagogik strategiyalar bilan bog'liq qiyinchiliklarni, shuningdek, Kılıçkaya va Kic-Drgas qayd etgan ortiqcha tayanish xavfini hisobga oladi [10; 11]. Biroq ushbu manbalar taklif etilgan olti bosqichli modelning aynan O'zbekiston oliy ta'lim sharoitida samarali bo'lishini bevosita tasdiqlamaydi. Bu masala alohida tekshirilishi zarur.

Metodikani qo'llashda xavfsizlik va shaffoflik shartlari ham belgilanishi kerak. Mashg'ulotlarda haqiqiy o'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlari o'rniga shartli profillardan foydalanish, sun'iy intellekt taqdim etgan manbalarni asl nashr orqali tekshirish va yaratilgan materialni o'qituvchi ko'rigidan o'tkazish tavsiya etiladi. Ushbu talablar UNESCOning insonga yo'naltirilgan va mas'uliyatli foydalanish tamoyillariga mos keladi [2; 7].

Texnologik imkoniyatlari cheklangan talabalar uchun bir xil sun'iy intellekt javoblarini oldindan tayyorlab, bosma yoki elektron shaklda berish mumkin. Bunda mashg'ulotning markaziy vazifasi — materialni tahlil qilish va qayta loyihalash — saqlanib qoladi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt bilan bevosita muloqot qilish ko'nikmasi bunday shaklda to'liq baholanmasligi tan olinishi kerak.

Kelgusidagi tajriba-sinovda dastlabki, yakuniy va ma'lum vaqt o'tgach bajariladigan mustaqil loyihalash topshiriqlarini qiyoslash taklif etiladi. Tajriba va taqqoslash guruhlarida mashg'ulot vaqti, topshiriq murakkabligi hamda dastlabki tayyorgarlik imkon qadar tenglashtirilishi lozim. Imkon bo'lsa, ishlanmalarni baholovchilar ularning qaysi guruhga tegishli ekanini bilmasligi kerak.

Natijalarni tahlil qilishda ishni bajarish tezligi, dars ishlanmasining sifati va mustaqil metodik ko'nikma alohida ko'rsatkichlar sifatida ko'rilishi zarur. Chunki tezroq yaratilgan ishlanma har doim ham yaxshiroq asoslangan pedagogik qarorni anglatmaydi. Taklif etilgan model uchun eng muhim tekshiruv talabaning sun'iy intellekt yordamisiz yangi dars vaziyatida asoslangan qaror qabul qila olishidir.

Xulosa

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining darsni loyihalash ko'nikmalarini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanish metodik maqsadga bo'ysundirilishi kerak. Bunda e'tibor tayyor dars ishlanmasini olishga emas, o'quv natijalarini belgilash, topshiriqlarni tanlash, muqobillarni tekshirish va pedagogik qarorlarni asoslash faoliyatlariga qaratiladi.

Maqolada taklif etilgan metodika diagnostika, dastlabki mustaqil loyihalash, sun'iy intellekt yordamida muqobil variantlar yaratish, tanqidiy ekspertiza, mikrodars va refleksiv qayta loyihalash bosqichlarini birlashtiradi. Mazkur bosqichlarda talabaning mustaqil fikri boshlang'ich nuqta, pedagogik dalil esa yakuniy qarorning asosi sifatida belgilanadi.

Baholashda tayyor mahsulot sifati bilan birga, uni yaratish jarayoni va egallangan ko'nikmalarining yangi vaziyatga ko'chirilishi hisobga olinishi lozim. Taklif etilgan modelning amaliy ahamiyati uni ingliz tilini o'qitish metodikasi mashg'ulotlari va pedagogik amaliyotga moslashtirish mumkinligidadir. Uning samaradorligi esa mustaqil loyihalash topshiriqlari, kuzatuvlar va ishonchli baholash mezonlariga asoslangan tajriba-sinov orqali aniqlanishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Edmett, A., Ichaporia, N., Crompton, H., & Crichton, R. (2024). *Artificial intelligence and English language teaching: Preparing for the future*. Second edition. British Council. DOI: [10.57884/78EA-3C69](https://doi.org/10.57884/78EA-3C69).
2. Miao, F., & Holmes, W. (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. Paris: UNESCO. ISBN: 978-92-3-100612-8. [Elektron manba](#).

3. Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4–14. DOI: [10.3102/0013189X015002004](https://doi.org/10.3102/0013189X015002004).
4. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054. DOI: [10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x).
5. Biggs, J. (1996). Enhancing teaching through constructive alignment. *Higher Education*, 32, 347–364. DOI: [10.1007/BF00138871](https://doi.org/10.1007/BF00138871).
6. Council of Europe. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment — Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. ISBN: 978-92-871-8621-8. Elektron manba.
7. Miao, F., & Cukurova, M. (2024). *AI competency framework for teachers*. UNESCO. Elektron manba.
8. Kohnke, L., Moorhouse, B. L., & Zou, D. (2023). ChatGPT for language teaching and learning. *RELC Journal*, 54(2), 537–550. DOI: [10.1177/00336882231162868](https://doi.org/10.1177/00336882231162868).
9. Moorhouse, B. L., Wan, Y., Wu, C., Kohnke, L., Ho, T. Y., & Kwong, T. (2024). Developing language teachers’ professional generative AI competence: An intervention study in an initial language teacher education course. *System*, 125, 103399. DOI: [10.1016/j.system.2024.103399](https://doi.org/10.1016/j.system.2024.103399).
10. Kerr, R. C., & Kim, H. (2025). From prompts to plans: A case study of pre-service EFL teachers’ use of generative AI for lesson planning. *English Teaching*, 80(1), 95–118. DOI: [10.15858/engtea.80.1.202503.95](https://doi.org/10.15858/engtea.80.1.202503.95).
11. Kılıçkaya, F., & Kic-Drgas, J. (2025). Pre-service language teachers’ experiences and perceptions of integrating generative AI in practicum-based lesson study. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, Article 1478. DOI: [10.1057/s41599-025-05715-w](https://doi.org/10.1057/s41599-025-05715-w).

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA METODIKA	
SHAXSDA SOG‘LOM TURMUSH TARZI KO‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISH Rahimboyev Rustamjon Abdurahmon o‘g‘li	4
O‘ZBEK VA INGLIZ SOMATIK MAQOLLARIDA KONSEPTUAL METAFORA, METONIMIYA VA PRAGMATIK VAZIFALAR Xamdamova Gulshan Xamroyevna	9
TALABALARNING INGLIZ TILIDA O‘QISH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA PSIXOLOGIK OMILLARGA YO‘NALTIRILGAN INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISH METODIKASI Turayeva Xurshida Toxirovna	16
BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA TASVIRIY SAN‘ATNI STEAM YONDASHUVI ASOSIDA O‘QITISHNING DIDAKTIK TAMOYILLARI Ibadullayeva Shaxnoza Ilxamovna, G‘ulomova Shahruza Faxritdinovna	21
BOSHLANG‘ICH SINFLARDA TASVIRIY SAN‘AT DARSLARINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI Ibadullayeva Shaxnoza Ilxamovna, Boymuradova Tursuntosh Ilhom qizi	28
FORMATIV BAHOLASHNING “360 DARAJA” MODEL: INGLIZ TILI DARSLARIDA O‘Z-O‘ZINI, O‘ZARO VA O‘QITUVCHI TOMONIDAN BAHOLASHNI INTEGRATSIYA QILISH METODIKASI Xoldorova Shahlo Shuhratjon qizi	34
BOLALARNI MAKTABGA TAYYORLASHDA PEDAGOG VA TARBICHILARINING KASBIY MALAKALARI ASOSIDA PSIXOLOGIK TRENINGLARDAN FOYDALANISHNING UMUMIY ASOSLARI Jo‘rayeva Dilnoza O‘ktam qizi	40
BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHILARIDA ADAPTIV PEDAGOGIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH Kuldosheva Sabohat Otamurodovna	44
BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARI BILAN O‘TKAZILADIGAN JISMONIY TARBIYA MASHG‘ULOTLARINING XUSUSIYATLARI VA SHAKLLARI Ibadova Zamira Rashidovna	51
BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA IJTIMOIIY-MA‘NAVIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH (TARBIYA FANI MISOLIDA) Jabborova Azizaxon Husniddin qizi	58

XORIJIY TIL O'QITUVCHILARI TOMONIDAN FRANSUZ TILINI O'RGATISHDA QO'LLANILADIGAN METODOLOGIK TAMOYILLAR Hojiyeva Gulchehra Salimovna	65
INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES FOR DEVELOPING ENTREPRENEURIAL CULTURE AMONG UNIVERSITY STUDENTS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION Niyazov Mirshod Khayatovich	74
RAQAMLI TA'LIMDA SUN'IY INTELLEKT: PEDAGOGIK LOYIHALASHNING YANGI YONDASHUVLARI Xolliyev Nurbek Askarovich	79
"TALABALAR SPORT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILMIY-METODIK ASOSLARI" Jo'rayeva Zarifa Oltinboy qizi	89
SOG'LOM TURMUSH TARZINING MA'NAVIY ASOSLARI Rahimboyev Rustamjon Abdurahmon o'g'li	95
PEDAGOGICAL CONDITIONS AND A TASK-BASED MODEL FOR DEVELOPING THE SPEECH COMPETENCE OF FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS Zaripova Soxiba Orif qizi,	100
RAQAMLI TA'LIM SHAROITIDA INGLIZ TILINI O'QITISH METODIKASINI SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MODERNIZATSIYA QILISH Zokirjonova Maftuna Shuxratovna	110
BO'LAJAK O'QITUVCHILAR TAYYORLOVI: ZAMONAVIY TALABLAR VA TRANSFORMATIV RIVOJLANISH Safarova Nigora Nasillovna	118
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH ASOSIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH Yaxyayeva Madina Ibrohim qizi	124
METHODOLOGY FOR ENHANCING COMMUNICATIVE COMPETENCES OF LANGUAGE UNIVERSITY STUDENTS THROUGH THE APPLICATION OF COACHING TECHNOLOGIES. Abbasova Nargiza Kabilovna	129
SOME REMARKS ON THE WORKS OF EASTERN PANDOM Umarova Sitora Mukhlisovna	134
ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI DAVLAT DASTURLARINING O'RNI VA AHAMIYATI (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA) Mo'minova Ozodaxon Dilmurodjon qizi	143
SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDA JISMONIY FAOLLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI A.B.Jaksimuratov	145
FILOLOGIYA FANLARI	
O'ZBEK TILIDA EMOTIKON VA EMOJI BIRLIKLARINING LINGVISTIK VAZIFALARI	153

Umurzakova Zuxraxon Yusupjon qizi	
INGLIZ VA O'ZBEK LINGVOMADANIYATLARIDA "DARAXT-INSON" METAFORASI: QIYOSIY LINGVOMADANIY TAHLILI Ibragimova Gulshan Raimovna	158
ЖОМИЙ ВА НАВОИЙ ШЕЪРИЙ ИДИОСТИЛИНИ ҚИЁСИЙ-ЛИНГВОПОЭТИК ТАДҚИҚ ЭТИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ Чориев Таваккал Равшанович	162
TALABALARDA YOZMA NUTQ KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA XALQARO BAHOLASH MEZONLARI TAHLILI Alimardonova Malika Botir qizi	172
PRESERVATION AND TRANSFORMATION OF NATIONAL-CULTURAL COMPONENTS IN FOLK TALES RETOLD BY GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE Fayyozjon Azimov	176
THE FREQUENCY OF METAPHORICAL USES OF THE LEXEME YURAK IN ABDULLA QODIRIY'S BYGONE DAYS: A CORPUS-BASED ANALYSIS Shodiyeva Madinabonu Shavkat qizi	183
TARIXIY VOQEALARNING YANGICHA TALQINI (XAYRIDDIN SULTONNING "YALDO KECHASI" ROMANI ASOSIDA) UO'K 821.512.133 Xo'jamurodova Oydin Xo'jamurod qizi	192
BOLALAR SHE'RIYATIDA YUMORNING POETIK TABIATI VA UNI TAHLIL QILISH MEZONLARI Qobilova Aziza Ahrorovna	197
ОТ ЯЗЫКОВОГО ФЕНОМЕНА К ИССЛЕДОВАНИЮ: ФЕНОМЕН- ОРИЕНТИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ В УЗБЕКСКИХ ГРУППАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЕНЕРАТИВНОГО ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА. Мустафаева Дилфуза Нематиллоевна	205
РОЛЬ ИСТОРИЧЕСКИХ ФАКТОВ В ФОРМИРОВАНИИ ОБРАЗА АМИРА ТИМУРА В УЗБЕКСКОЙ И АНГЛИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ Пулатова Мохичехра Темировна	213
ANIQ VA TABIIY FANLAR	
CHAQIRIQQACHA HARBIY TA'LIM YO'NALISHI TALABALARNING O'QUV MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISHNING QONUNIYATLARI. Aminov Pahlavon Hamid o'g'li	219
HUDUDLARDA ISHLAB CHIQRISH KUCHLARINI OQILONA JOYLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI Axmedova Nozima Fayzulloevna	227
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI YURITISHDA ERP TIZIMLARINING O'RNİ: AMALIYOT VA MUAMMOLAR Yusupova Nilufar Qasimovna	233

BIOKIMYO FANINI SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLAB OLIB BORILGAN TAJRIBA- SINOV NATIJALARINING MATEMATIK-STATISTIK TAHLILI G.A.Ixtiyarova, J.M.Sharopov, N.Z.Eshchanova, S.M.Axmedova	239
SUN'YI INTELLEKT VOSITALARI YORDAMIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING DARSNI LOYIHALASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	248
Zokirova Sitorabonu Shokirjonovna	